

AKOB

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ KÜLTÜR - SANAT DERGİSİ 22
Mediterranean Opera and Ballet Club Culture and Art Magazine

Fiyatı: 7 TL.

K.K.T.C. Fiyatı: 12 TL.

200 YIL SONRA

BİR DOĞUM YILDÖNÜMÜ KUTLAMASI

GIUSEPPE VERDI

**Fransız Fuar Tiyatrosundan
Esterháza Saray Operasına:
Bir Türk Temalı Oyun**

**Du théâtre de la foire à l'opéra
du palais Esterháza: une
Turquerie**

HENRI HERZ

ve 1858 yılında Sultan Abdülmecid'e
ithaf ettiği 'Ulusal Marş' ve 'Türk Rondosu'

İsveç Bülbülleri

Jenny Lind ve Christina Nilsson

Teatro dell'Opera di Roma'da

VERDI - NABUCCO RICARDO MUTI

14.

ANTALYA

PİYANO FESTİVALİ

AZİZA MUSTAFA ZADEH

Kapak Görseli: Giuseppe Verdi

19. Yüzyıl İsveç Bülbülleri, İki Ünlü Soprano

Ömer Eğecioğlu
Santa Barbara, CA, ABD
omer@cs.ucsb.edu.

I. BÖLÜM

Jenny Lind Bellini'nin Sonnambula'sında
Amina rolünde.
(Stuart Liff Collection, Isle of Man).

Jenny Lind ve Christina Nilsson

19. yüzyılın dillere destan olmuş koloratura sopranolarından sadece birisi değil ikisi İsveçli. Bu sanatçılar Jenny Lind (1820-1887) ve Christina Nilsson (1843-1921). Önce Lind, daha sonra da Nilsson bütün dünyada İsveç Bülbülü (Swedish Nightingale) olarak ün yapmış. 20. yüzyılda ise, bu küçük İskandinav ülkesinin yetiştirdiği dünya çapındaki opera sanatçıları arasında, bu sene yüzüncü doğum yıldönümünü kutlanan tenor Jussi Björling (1911-1960) ile buna ek olarak soyadı Nilsson olan bir başka opera yıldızını, özellikle Wagner rolleri ile büyük ün yapmış olan bir diğer İsveçli soprano, Birgit Nilsson'u (1918-2005) sayabiliriz.

Bu yazıda 19. yüzyıla bakacağız. Jenny Lind ve Christina Nilsson, operatik hayatları yanında kişilikleri ile de ilgi çeken sanatçılar. Lind, nispeten kısa süren sahne hayatından sonra özellikle Amerika'da gerçekleştirdiği resital turnesi ile kamuoyunda muhteşem bir ilgi ve heyecana neden olmuş. Ayrıca Lind, müzik ekonomisinin sanatçı odaklı ve reklâma ağırlık veren bir yön almasını başlatan sanatçılardan sayılıyor. Christina Nilsson'un yaşamı ise tam bir külkedisi hikâyesi. Çok fakir bir köylü kızı olarak doğan sanatçı, adeta bir mucizeler zinciri ile kendisini 19. yüzyılın en büyük sopranoları arasında bulmuş.

2011 yılının sonbaharında, Christina Nilsson'un doğduğu, keşfedildiği, sahneden ayrıldıktan sonra yaşamını sürdürdüğü ve mezarının bulunduğu yerlere gitme fırsatım oldu. Bu yerlerin özelliklerini ve yaptığım gezilerde sanatçılar hakkında öğrendiklerimi sizinle paylaşmak istedim.

Primo uoma'dan prima donna'ya

19. yüzyılın prima donna'larla tanımlanan opera dünyasına nasıl gelindi?

Farinelli, Caffarelli, Senesino, Cuzzoni, Carestini, Marchesi, Velluti. Bu isimler 18. yüzyılın meşhur castrati opera yıldızlarıydılar. Kazandıkları servetler ve kendilerine gösterilen itibar günümüzün standartlarına göre bile hatırı sayılır düzeydeydi. Düşünün ki tarihte çok ünlü bir castrato'yu sarayında dinlemek için savaşa iki hafta ara veren bir İsveç kraliçesi var!

"Sopranist" olarak da bilinen bu tuhaf sanatçılar 19. yüzyılın başlarından itibaren opera sahnelerinde yerlerini sopranolara bırakmaya başladılar. Primo uoma dan prima donna'ya olan bu geçiş, stil olarak müzikte de romantizme geçişle aşağı yukarı eşzamanlı oldu. Castrati için opera yazan son büyük ustalar arasında Rossini ve Meyerbeer'i sayabiliriz. Onlardan sonra operanın gerçek yıldızları artık sopranolardı.

19. yüzyılın bu büyük yıldızları arasında Angelica Catalani, Isabella Colbran, Giuditta Pasta, çok genç yaşta ölen Maria Malibran, kardeşi Pauline Viardot, Wilhelmine Schröder, Henriette Sontag, Adelina Patti ve Giulia Grisi sayılabilir. Tabii İsveçli iki bülbül de bu listede yer alıyor.

Ünlü soprano arasında koloratura Isabella Colbran, Rossini'nin eşi idi. Besteci, Elisabetta ve Semiramide operalarını onun için besteledi. Colbran'dan sonra büyük ün kazanan soprano Giuditta Pasta oldu. Pasta için bestelenen roller arasında Bellini'nin Norma'sı, La Sonnambula'da Armina, ve Donizetti'nin Anna Bolena'sı var. Pasta hem operatik hem de dramatik albenisi ile büyük ün kazandı.

Genç yıldız Maria Malibran ise sahneye ilk 1825'te Londra'da çıktı. 20. yüzyılda Leyla Gencer'in kendisine malettiği Maria Stuarda, Donizetti'nin Malibran için bestelediği bir opera. Rossini, Bellini ve Donizetti'nin hayran olduğu bu süperstar soprano, daha 29 yaşındayken öldü. Kısa ve renkli yaşamı bugün bile çekiciliğini, romantikliğini ve gizemini koruyor. Malibran'ın kardeşi mezzosoprano Pauline Viardot da uzun seneler opera sahnelerinde yer aldı, yaşı ilerledikten sonra da birçok öğrenci yetiştirdi.

Yeni müzik ekonomisinin doğuşu

19. yüzyılın ortalarına gelene kadar opera dinleyicileri genellikle mahalli bir nitelikteydi. Amerika'nın bir opera pazarı olarak açılması ve burjuvazinin bu sanat şekline gösterdiği ilginin giderek artması hem opera icrasını hem de sanat şekli olarak operanın kendisini değiştirdi. Bu müzik artık aristokrasinin himayesinde yaşamıyordu.

1850'de Jenny Lind'in "İsveç Bülbülü" ve "İlâhi Jenny" adları altında lanse edilerek Amerika'nın dört bir köşesinde verdiği seçme aryalardan oluşan konserler, yepyeni bir müzik ekonomisi anlayışının ortaya çıkmasına katkıda bulundu. Bu turnenin başarısında Lind'in yeteneği kadar emprezaryo P. T. Barnum'un da payı çok. Barnum'un Jenny Lind'i Amerika'da pazarlamakta gösterdiği büyük başarı bütün dünyada sopranolara ve emprezaryolara servetler kazanmak için ne büyük fırsatlar olduğunu gösterdi. Gerçi bu zamanların sahne repertuarı oldukça kısıtlıydı: Bellini'nin La Sonnambula ve Il Puritani operalarından seçmeler, koloratura sopranoaların kendilerini sahnede göstermeleri için biçilmiş kaftandı. Bunlara ek olarak Norma ve Donizetti'nin Lucrezia Borgia'sı, dramatik yetenekleri daha üstün olan sopranolara uygun düşüyordu. Meyerbeer, Gounod, Thomas ve Verdi'nin operaları ise sahne için daha lirik ve duygusal karakterler yarattılar. Bu gösterişli repertuar, turneye çıkan ve dünyanın dört bir tarafında, çok değişik dinleyici kitlelerinin önünde söyleyen divaların her nabza göre şerbet vermeleri için pek uygundu.

Ama en önemli nokta, bu zamanın kahramanlarının artık sopranoalar olmasıydı, onların seslendirdikleri operaları yazan besteciler değil.

JENNY LIND (1820-1887)

Jenny Lind 1820 yılında İsveç'in başkenti Stockholm'de doğdu. Daha dokuz yaşındayken olağanüstü güzellikteki sesi ilk olarak anneannesinin dikkatini çekti. 1830'de başlayarak Stockholm'deki Royal Opera School'da eğitim gördü. İlk sahneye çıkışı 1838'de oldu. Stockholm Royal Theater'de, Weber'in Der Freischütz operasında Agathe'yi seslendirdi. Bunu takip eden yıllarda, Mozart, Meyerbeer ve Donizetti operalarında yer aldı. 1841'de, Bellini'nin Norma'sını canlandırdı. Ne yazık ki tam bu sıralarda sesinde yorgunluk ve bozukluk işaretleri görünmeye başladı. Özellikle orta tonlarda problemlerle karşılaşmaktaydı. Bunun üzerine ünlü öğretmen Manuel García'dan dersler alıp sesini düzeltme umuduyla Paris'e gitti.

Manuel García, 19. yüzyılın başında büyük üne kavuşmuş olan tenor Manuel García'nın (1775-1832) aynı adlı oğluydu. Bu yetenekli ailede oğul García'nın yanısıra çok büyük ün kazanmış kardeşleri Malibran ve Pauline Viardot'yu da unutmamak gerek. Oğul Manuel García (1805-1906) 19. yüzyılın en ünlü ses hocasıydı. Kendisi bariton olduğu gibi genç yaşta Amerika'ya İtalyan operasını tanıtan müzisyen olarak da tarihe geçti. García'nın Lind'i Paris'teki stüdyosunda ilk kez dinledikten sonra söylediği sözler ilginç: "Hanımefendi, sizin eğitilebilir

İsveç'te millî kahraman konumunda olan Jenny Lind'in portresinin üzerinde yer aldığı 50 İsveç kronu değerindeki banknot.

orijinal bir stiliniz var. Ama ya sesiniz çok yıpranmış ya da zaten hiç sesiniz yokmuş. Birkaç hafta dinlenin, sizi sonra tekrar dinleyeceğim."

Dokuz ay süreyle García'dan aldığı derslerden sonra, 1842'nin sonunda Stockholm'e dönüp Norma'yı söylediği zaman, Lind'in sesindeki düzelme dikkati çeker nitelikteydi. Orta perdesinin kalitesi hiç bir zaman ideal bir şekle ulaşmadığı halde, Paris'ten sonra sesinin yüksek perdeleri belli bir netliğe ve parlaklığa kavuşmuştu.

Lind'in repertuarında yer alan operalar arasında Meyerbeer'den *Le Huguenots* ve *Robert le Diable*, Rossini'den *La Gazza Ladra* ve *Il Turco in Italia*, Mozart'tan *Marriage of Figaro*, Gluck'ten *Armide*, Bellini'den *La Sonnambula* ve Donizetti'den *Anna Bolena* var. 1845'te Almanya'da Norma'yı söyledikten sonra Stockholm'de Donizetti'nin *La fille du régiment* operasında Marie'yi canlandırdı. Daha sonra Viyana'da Norma ve Marie olarak çok başarı kazandı. Londra'da ilk olarak 1847'de Meyerbeer'in *Robert le diable*'sinde Kraliçe Victoria ve Prens Albert'in de dinleyiciler arasında bulunduğu *Her Majesty's Theatre*'de sahneye çıktı, burada büyük bir başarı kazandı. Londra'da daha sonra *La Sonnambula* ve *La fille du régiment*'deki performansı ile bu ilk başarılarını bile gölgede bırakacak bir popülerliğe ulaştı. Lind, çok parlak ama kısa ömürlü opera hayatına 1849'da Londra'da son verdi. Bundan sonraki birkaç senelik müzik yaşamını resitaller vererek geçirdi. Anlaşıldığına göre, Luteran olan Lind'in 19. yüzyılın diğer sopranolarına kıyasla çok kısa bir zaman içinde opera sahnelerinden ayrılmasının nedeni dini prensipleriydi.

Jenny Lind'in İsveç dışındaki operatik kariyeri beş seneyi geçmedi. Sahneye çıktığı ülkeler ise İngiltere ve Almanya ile sınırlı kaldı. Örneğin Lind İtalya'da hiç söylemedi. Kariyeri boyunca otuzdan fazla operada yer aldığı halde Lind'in operatik başarısını dört ana rolle tanımlamak gerek: Amina (*La Sonnambula*), Alice (*Robert le diable*), Marie (*La fille du régiment*) ve Norma. 19. yüzyılın en değerli koloratura sopranolarından sayılan Lind daha çok zayıf ve dramatik yönü zorlu olmayan karakterleri canlandırmakta başarılı oldu. Örneğin Norma'da kahramanın olağan dışı karakterine girmekte zorluk çektiği için başarısının sınırlı kaldığı üzerinde eleştirmenler hemfikir.

Jenny Lind, Donizetti'nin *Le fille du régiment* operasında Marie rolünde.
(Enthoven Collection, Victoria and Albert Museum, Londra)

Lind, Verdi ve diğerleri

Jenny Lind Verdi'nin *Il Masnadieri* (Haydutlar) operasının prömiyerinde yer aldı. 1847 yılında Londra'da gerçekleşen bu prömiyeri yöneten Verdi'nin kendisi oldu. Günümüzde uluslararası opera repertuarında pek yer verilmeyen bu operanın ilk dinleyicileri arasında Kraliçe Victoria ve Prens Albert de yer alıyordu. Kraliçe Victoria'nın Lind'in 1849'daki Amina yorumu üzerine anılarına düştüğü değerlendirmesi şöyleydi: "O neredeyse eriyip yok olana kadar uzatılan notalar; gittikçe yumuşayan ses titremesi; piyano ve flüte benzeyen nağmeler; o gençlik fışkıran taze ve yuvarlak tonlar; bunları kim hakkıyla tasvir edebilir?"

Lind'in Londra'da ilk sahneye çıkışında dinleyiciler arasında olan besteci Felix Mendelssohn, şarkıcının sesine hayran kalanlar arasındaydı. 1843'te, Danimarka'da konserler verirken tanıştığı ünlü Hans Christian Andersen de Lind'e sırlıslıkla aşık oldu. Bazı masal ve şiirlerinde Jenny Lind'i ilham kaynağı olarak kullanarak ona olan sevgisini dile getirdi.

Lind ve Muzio

Lind'in kazandığı büyük üne rağmen hiç eleştirilmediği de söylenemez. Örneğin; 19. yüzyılın ünlü orkestra şeflerinden Muzio, Jenny Lind hakkında şöyle diyor: "Önüme konan her notayı kolaylıkla okuyabiliyor. Sesi yüksek perdelerde biraz pürüzlü, alçak perdelerde ise biraz zayıf ama uzun çalışmalar sonucu yüksek perdelerde sesini o kadar esnekletirmiş ki en büyük zorlukların bile üstesinden gelebiliyor. Sesinin kıvraklığı ve trilleri eşsiz. Teknik becerilerini genellikle fioriture, grupetti ve trillerle gösteriyor: bunlar geçen yüzyılda çok geçerli şeylerdi ama 1847 için o kadar çarpıcı değil... Yüzü çirkin, ciddi ve çok Nordik, hoş giden cinsten değil. Çok büyük elleri ve ayakları, çok da büyük bir burnu var..."

Bu sözleri söyleyen İtalyan orkestra şefi Emanuele Muzio (1821-1890), Verdi'nin hem asistanı, hem de Milano'da tek öğrencisi olma şansına kavuşmuş olan bir müzisyendi. Kendisi Amerika'ya Verdi'yi tanıtan şef olarak biliniyor. ABD dışında Küba'da, Mısır'da (*Aida*'nın prömiyeri için) ve çeşitli Avrupa ülkelerinde

Bellini'nin
Sonnambula'sının
prömiyeri 1831 yılında
Milano'da yapılmıştı.
Bu gravür Jenny Lind'i
1848 senesinde Londra
Her Majesty's Theatre'da
seslendirilen bu operada
Amina rolünde uykuda
gezerken gösteriyor.
(Elizabeth Forbes
Collection, Londra)

çalıştı. Verdi'nin Maskeli Balo, Aida operalarını ve Requiem'ini Amerika'da ilk yöneten şef oldu. Muzio birçok müzisyen yetiştirdi. Bunların arasında 19. yüzyılın sahnelerinde 45 sene yer alan ünlü soprano Adelina Patti (1843-1919) var. Yani Muzio vokal beceri üzerine oldukça bilgisi olan bir müzisyendi. Estetik görüşünün evrenselliği elbette ki tartışılabilir. Söylendiğine göre Jenny Lind'in zamanın gazetelerinde pek üstünde durulan ve reklâm aracı olarak kullanılan hayırseverliği, konu zamanın diğer sopranoaları olunca bir anda ortadan kayboluyordu. Başka bir sanatçı hakkında olumlu bir söz söyleyebilmek bir yana, Lind dünyada kendinden başka soprano tanıımıyordu. Belki de Muzio'nun söylediklerinde bir gerçek payı var. Lind gerçekten burnu büyük bir sanatçtıymış!

Henry Pleasants'a göre Lind

Lind hakkında düşünceleri o kadar olumlu olmayan yazarlar arasında Henry Pleasants var. Opera sanatçıları üzerine yazdığı biyografik kitapta Pleasants büyük soprano Henriette Sontag'ı çok olumlu bir yaklaşımla anlatıyor ve bu sopranoanın üstün sanatçılığının yanı sıra kişiliğini ve insanlığını da övüyor. Bunun ardından Lind'i anlatmaya ise şöyle başlıyor:

"Sontag büyük şarkıcılar arasında en sempatik olanlardan birisiydi. Jenny Lind ise tam tersi. Sontag ne kadar arkadaşsever, sıcakkanlı, sevimli ve doğuştan nazik idiyse, Lind dışarıya gösterdiği melek yüzünün arkasında o kadar içine kapanık, soğuk, sağı solu belirsiz, sinirli ve bencildi... Jenny Lind'de her zaman bir kendini beğenmişlik ve pımpiriklik, başkaları hakkında hüküm verme, onları beğenmeme ve kınama eğilimi, kendi erdem ve yüksek fikirliliğini ön planda tutma saplantısı vardı. Yaşamı kendini beğenmişlik ve dindarlık taslayan bir tutumlar dizisinden ibaretti. Ama istediği zaman sevimli yüzünü ortaya çıkararak bunları örtbas edebiliyordu. Yarattığı vokal mucizelerden çok daha şaşırtıcı olan şey bu yüzünü halka yutturabilmiş olmasıydı. Sahnede muhteşem bir aktris değildi ama oldukça iyi olduğuna şüphe yok. Sahnede dışındaki aktrisliği ise erişilebilecek en yüksek düzeydeydi!"

Pleasants sözlerine şöyle devam ediyor: "Vokal bir virtüöz olarak çağdaşları arasına bile Lind'in eşitleri ve hatta üstünleri olduğu muhtemel. Ama sesinde sadece kendine has olan ve onu bütün diğer sopranoalardan ayrı kılan bir özellik olduğu da tartışma götürmez. Eleştirmen üstüne eleştirmen, Lind'in sesinin adeta bir orman tazeliği taşıdığı, lekelenmemiş bir karakteri olduğu üzerinde hemfikirler. Dünyada duyulabilecek en mükemmel sesin Lind'e ait olduğunu düşünenler de yok değildi."

Lind'in Amerika turnesi

Lind'in anılarda uzun süre yaşayan dinletileri 1850-52 yıllarında P. T. Barnum'un empozaryoluğunda gerçekleştirdiği ABD turnesi süresince verdiği yüzü aşkın resital oldu. Barnum'un reklâm kampanyası sayesinde Jenny Lind'in Amerika'da karşılaşması, 20. yüzyılda Beatles'ın Amerika'ya geldiğinde yarattığı heyecan gibiydi. Bunun ne düzeyde olduğu, New York'lu finansçı Leonard Jerome'un o zamanlar "Bir kızım daha olursa ismini mutlaka Jenny koymak isterim" şeklinde söylediği sözler ile özetlenebiliyor. Gerçekten de Leonard Jerome, 1854 yılında New York'da doğan kız çocuğuna Jenny ismini verdi (İngiliz siyaset adamı Winston Churchill'in (1874-1965) annesi Jenny Jerome).

Lind'in Amerika turnesi birçok açıdan ilginç.

P. T. Barnum kimdi?

Amerika 19. yüzyılda gelişen ve büyüyen, umut dolu, ileriye dönük, gelişme potansiyeli yüksek ve doğal zenginlikleri çok bir ülkedydi. Bu zamanda Avrupa'lı ünlü müzisyenler Amerika'da konserler verip ceplerini doldurdular. Amerikalılar için müzikte önemli olan gösteri ve sansasyondan ileriye gitmeyen basit şeylerdi. Yani o zamanlar müzik Amerikan zevkine sirkler nasıl hitap ediyorsa öyle hitap ediyordu. Müziğe ek olarak konser programlarında nefesleri kesen şovlar sunuluyor, beklenmeyen gösterilerle dinleyicilerin gözü boyanıyordu. Bunlar sunulmadığı zaman çağın dinleyicisi için salt müziğin pek bir çekiciliği yoktu. Venezuelalı piyanist Teresa Carreno (1853-1917) Amerikalı dinleyicilere "dünyanın en büyük kadın piyanisti" olarak tanıtılmıştı, aynen "sakallı kadın" veya "dünyanın en şişman kadın" gibi – sanatçı değil de bir hilkat garibesi olarak. Buna benzer örnek bol: Volovski adlı Polonya'lı piyanist Amerika turunda "bir ölçüde 400 nota birden çalacak" garantisi ile, şarkıcı De Begnis "dört dakika içinde 600 kelime tutan sözleri olan tam 300 ölçü müzik söyleyecek" şeklinde tanıtılmışlardı.

Amerikalı'ların sahnede sansasyona, dramaya, herşeyin en büyüğüne olan iştahı sonsuzdu. Bu merakın istismarını da en iyi şekilde yapan Amerikalı empozaryo Phineas Taylor Barnum (1810-1891) oldu.

Barnum'un bugün de geçerliliğini koruyan "Dünyada her dakika bir enayi doğuyor" (There is a sucker born every minute) sözcükleriyle özetlenebilecek ve bu gözlemini paraya çevirmek için insanların zayıflıklarını kullanmayı çok iyi bilen bir felsefesi vardı. Kendisi belki de gelmiş geçmiş en büyük şovmen ve emprezaryoydu. Cüce General Tom Thumb, Fil Jumbo, Sakallı Kadın, Yılan Adam... Barnum halkın ilgisini çekeceğini düşündüğü her garabeti toplayıp teşhir ederek para kazandı. Bunları sunumunu da kendine özgü bir şatafatla yaptı. İşi seyyar sirke döndürmeden önce gösterileri New York'ta Lecture Hall'da yapılıyordu. 1848 Brooklyn Eagle gazetesindeki bir Barnum reklâmında 25¢ giriş ücreti alınan şovunda neler yok ki: General Thumb Tom -yaşayan en küçük insan ve çeşitli kılıkla girerek verdiği varyete şovu, Zenci Sable Kardeşler Müzik Topluluğu, Toplam ağırlıkları 340 kilo olan Medyum Kardeşler Dağdan İnme Üç Mamut, 41 kilo çeken 16 aylık Dev Bebek, Azman Boa Yılanı, İki Canlı Orangutan, Peri Ailesi ve Amerikan Dansözü, Mumyalar Müzesi ve Ünlü Falcı Madam Rockwell (25¢ ekstra).

Lind ve Barnum

Barnum'un Lind'i Amerikan kamuoyuna tanıtmak için yaptığı kurnazlıkların bazıları Hector Berlioz'un Paris'te yazdığı gazete sütununda acımasızca alay konusu olacak kadar aşırı ve komikti. Yine de Barnum'un yaklaşımı dinleyici odaklı yeni müzik ekonomisinde öne çıkanın artık besteci değil de yıldız sanatçı olacağını göstermesi açısından tarihsel bir önem taşıyor. Özgeçmişinde Barnum şöyle yazıyor:

"Bu ülkeye Jenny Lind'i getirme fikri Ekim 1849'da aklıma geldi... Halka nasıl tanıtılacağı projenin başarısı için çok önemli olduğundan işim son derece zor olacaktı... Ama "İlâhi Jenny" fikrinin çantada keklik olduğunu düşünüyordum... Hemen gazeteleri kullanarak kamuoyunu büyük şarkıcının geliş için hazırlamaya başladım. Bu kampanyanın ne kadar etkili olduğunu Amerikan halkının hala hatırladığını sanıyorum... 1 Eylül 1850 Pazar sabahı, öğleden biraz önce Atlantic adlı vapur limana girdi... Yeşil ağaçlardan yapılmış ve güzel bayraklarla süslü bir kameriye, buna ek olarak birinin üzerinde "Hoş geldiniz, Jenny Lind!" diğerinin üzerinde ise "Amerika'ya Hoşgeldiniz!" yazılı ve Amerikan kartalı ile süslenmiş iki zafer kemeri iskelede peydahlandı. Bu süslemelerin sihirli bir şekilde ortaya çıkmadığını ve altında benim parmağımın olduğunu düşünenlere haksız diyemeyeceğim... Jenny Lind'in ilk dinletisinde halkın gösterdiği ilginin dünyada bir benzeri olmadığını söylemeliyim... Bu Jenny Lind'in o güne kadar karşısına çıkmış olduğu en kalabalık dinleyici kitlesiydi. Önce bariz bir şekilde heyecanlıydı ama orkestra çalmaya başlayıp "Casta Diva"nın ilk birkaç notasını söyledikten sonra kendine güveni geri geldi... Jenny Lind'in müziğe hakimiyeti, dinleyicinin beklediği üstün düzeyi katmer katmer aştı. Zaferi mutlaklı." Lind'in Barnum ile yaptığı sözleşmedeki parasal maddelerin niteliğini görmek ve Barnum'un işinin zor olacağı şeklindeki

Phineas T. Barnum'un 1850'de Amerika'ya getirtip tanıtımını ve menejerliğini yaptığı Stockholm'lu diva İsveç bülbülü Jenny Lind'in Amerika'daki ilk konserini gösteren taşbasma. Castle Garden Konser Salonu, New York, 11 Eylül 1850. Bu konserin geliri 30000 doları aşıyordu.

düşüncesinin ne kadar yerinde olduğunu takdir etmek için 1855 yılında ABD'de yayınlanmış olan ve "Yaratılıştan 1854'e kadar" yaşamış seçkin kadınları konu eden Woman's Record ansiklopedisine bakalım:

"Bayan Lind, Barnum'un idaresi altında ABD'de yüzelli gece sahneye çıkacak, bunun için \$150.000 nakit, her konserin gelirinin yarısını ve sahneye çıktığı her gece için \$1000 ücret alacaktı. Lind'e eşlik eden bir bayan arkadaşı, bir sekreter, iki hizmetçi; ek olarak \$25.000 ücretle piyanist ve besteci Bay Benedict, \$12.500 ücretle bariton Giovanni Belletti vardı. Bütün grubun Avrupadan Amerika'ya geçişi ve Amerika içindeki bütün yolculuk, otel ve günlük masrafları Barnum tarafından karşılanacaktı. Bu angajman için yarım milyon dolara yakın bir yatırım gerekiyordu. Avrupa'da herkesin ortak düşüncesi Barnum'un bu projeden büyük bir zararla çıkacağı idi."

Barnum'un Jenny Lind'i Amerikan halkına mütevazı, hayırsever ve büyüleyici bir İskandinav çoban kızı, bir masumiyet ikonu, olarak tanıtmayı gerçekten işe yaradı. Hem Lind hem de Barnum bu turneden büyük paralar kazandılar. Amerika'daki konserlerinin sonuna doğru Barnum'un stilini beğenmeyen Lind ile Barnum arasında anlaşmazlık çıktı. Netice itibarıyla Lind Avrupa'ya Amerika'da yaratılan imajı bir miktar bozulmuş olarak döndü.

Lindmania

Barnum'un Lind'i Amerika'da başarı ile pazarlaması, bütün dünyada bir "Jenny Lind sanayisi" nin ortaya çıkmasına neden oldu. Lindmania da denen bu moda 1852'ye kadar sürdü. Bu çılgınlıkta satışa çıkarılan ürünler arasında Jenny Lind bebeklerine ek olarak, sanatçıyı marka olarak kullanan şekerlemeler, yelpazeler, diş fırçaları, saatler, beşikler, sandıklar, sehpa, komodinler, divanlar, sürahiler, kaseler, fincanlar, tepsiler, tabaklar, çatal bıçak takımları, avizeler, tekneler, kavunlar, atlar, büyükbaş hayvanlar, çorbalar ve balıkyacağı bile vardı!

CASTLE GARDEN.			
First Appearance of Mademoiselle Jenny Lind,			
ON			
WEDNESDAY EVENING, 11th SEPTEMBER, 1850.			
Programme.			
PART I.			
Overture, (Oberon.)	- - -	- - -	Neber.
Aria "Sorgete," (Maometto Secondo.)	- - -	- - -	Rossini.
Scena and Cavatina, "Casta Diva" (Norma.)	-	-	Bellini.
Mademoiselle Jenny Lind.	-	-	Benedict.
Duet on two Piano Fortes,	- - -	- - -	Messieurs Benedict and Hoffman.
Duetto, "Per piacer alla Signora," (Il Turco in Italia.)	-	-	Rossini.
Mademoiselle Jenny Lind and Signor Belletti.	-	-	
PART II.			
Overture, (The Crusaders.)	- - -	- - -	Benedict.
Trio for the Voice and two Flutes, composed expressly for	- - -	- - -	Meyerbeer.
Mademoiselle Jenny Lind, (Camp of Silesia.)	- - -	- - -	Mademoiselle Jenny Lind.
Cavatina "Largo al Factotum," Il Barbieri,	- - -	- - -	Rossini.
Signor Belletti.	- - -	- - -	
The Herdsman's Song, more generally known as The Echo	- - -	- - -	Mademoiselle Jenny Lind.
Song,	- - -	- - -	Benedict.
The Welcome to America, written expressly for this occasion,	- - -	- - -	Mademoiselle Jenny Lind.
by Bayard Taylor, Esq.	- - -	- - -	
Conductor,	- - -	- - -	M. Benedict.
The Orchestra will consist of Sixty Performers, including the first Instrumental talent in the country.			
Price of Tickets Three Dollars. Choice of places will be sold by Auction, at Castle Garden.			
Doors open at six o'clock. Concert to commence at eight o'clock.			
No checks will be issued.			
Middle. Jenny Lind's Second Grand Concert, will be given at Castle Garden, on Friday evening, 15th instant.			
Chickering's Grand Pianos will be used at the first Concert.			

Jenny Lind'in. 11 Eylül 1850 tarihinde New York'ta verdiği ilk konserin programı

Jenny Lind Amerika turnesinde California eyaletine ayak basmadığı halde, eyaletin ortasında bulunan Calaveras County'de bir maden ocağının yanına kurulmuş olan ve tarihi 1840'larda California'nın "Altına Hücum" devrine giden Jenny Lind adlı bir yerleşim merkezi var. Bu madencilik ve hayvancılık üzerine kurulmuş yer günümüzde ABD'nin tarihi anıtları listesinde yer alıyor. Amerika'nın North Carolina eyaleti Lenoir County'de, Arkansas eyaleti Sebastian County'de de, Jenny Lind adlı yerler bulunuyor. Bunların yanı sıra Amerika'da sanatçının ismini taşıyan mahalleler, altın madenleri, sokaklar da bol. Bunlar zamanın Lindmania'sının ne kadar güçlü olduğuna dair bugüne kadar hayatta kalmış kanıtlar.

Lind ve Walt Whitman

Amerikan halkı Jenny Lind ile büyülenmişti. Ama zamanın ünlü Amerikan sanatçıları arasında Lind'den o kadar hoşlanmayanlar da yok değil. Amerikalı gazeteci ve ünlü şair Walt Whitman (1819-1892) Lind'den pek etkilenmemiş: "İsveç Kuşusu, bütün albenisine rağmen benim kalbime hiç mi hiç dokunmadı. Vokal becerisini çok merak ediyordum, gerçekten de vokal cambazlıkları ve attığı çifte parendeler çok ciciydi. Ama en yüce dini müzik bile... Bu çok garip bir şekilde şişirilmiş kadının mükemmel bilimsel kurallara bağlı olarak yaptığı şey, eleştirmenler ne derse desinler, bir başarısızlık, çünkü performansın kafasının içinde vakumdan başka birşey yoktu."

JENNY LIND GOODS FOR SALE.—We have heard of Jenny Lind Candy—Jenny Lind Steamboats—Jenny Lind horses and cattle, and Jenny Lind Soup, but we never before heard of Jenny Lind Cod-Liver Oil, which we find advertised in the newspapers; said to be good for the tick-dolor-o.

Jenny Lind'in Amerika turnesinde yaratılan ve "Lindmania" adıyla bilinen çılgınlıkta satışa çıkarılan ürünler arasında balıkyağı bile yer almış.

Jenny Lind ve Alman asıllı eşi Otto Goldschmidt'in Boston şehrindeki evlilik fotoğrafı. (Daguerreotypes of Southworth & Hawes, Boston, 1852.)

Lind'in yaşlılığı

Jenny Lind İngiltere Worcestershire'da Malvern Hills'deki evinde öldü. Mezarı da orada bulunuyor. 1852 yılında Amerika turnesinin sonunda Boston'da evlendiği Otto Goldschmidt, Lind ile evlenmeden önce Yahudi'likten vazgeçip Hristiyan olmak zorunda kalmıştı. 1856'da İngiltere'ye taşınıp geri kalan yaşamını orada sürdüren sanatçı evlendikten sonra soyadını Lind-Goldschmidt olarak değiştirdi.

Lind'in biyografisini yazan Edward Wagenknecht'e göre, Lind'in opera hayatını terketmesinin nedeni sahne hayatının "kötü kadınlar" için olduğunu düşünmesindendi. Onu operayı bırakma fikrinden caydırmaya çalışan arkadaşlarına gösterdiği neden ise, Canterbury Başpiskoposu'nun tiyatrodaki şarkı söylemenin günah olduğunu söylediği ve bunun kendisine yeterli neden olduğunu.

Jenny Lind'in 67 yaşında İngiltere'de Malvern Hills'de öldüğü haberini veren 3 Kasım 1887 tarihli New York Times gazetesinde sanatçının başarılarını ve Amerika turnesini detaylarıyla anlatan bir yazı var. Burada; "Çocukluğundan beri birçok İsveçli'nin karakterinde zaten var olan melankoliyi yansıtan sesi, dinleyenleri gözyaşlarına boğacak düzeyde güzeldi" deniliyor. İsveçliler zaten doğuştan melankolik olup olmadıkları hakkında ne düşünüyorlar bilemiyorum ama makalede Lind hakkında verilen Barnum -vari pohpohlayıcı klişelerin arasında bir de "1842'de Paris Opéra'da sahneye çıktığı zaman dinleyiciler arasında Haydn, Vasseur, Rossini gibi zamanın ünlü müzisyenleri bulunmaktaydı" sözcüklerini de buluyoruz. Haydn 1809'da Lind doğmadan 11 sene önce öldüğü için bu biraz zor. Barnum'un propagandalarından çok daha sonra yayınlanmış olmasına rağmen, bu haber bile gazetelerde okunan bilgilerin güvenilirliği hakkında insanı düşündürüyor.

Lind'in arkasından dünyayı hayrete düşüren ikinci İsveç bülbulü ise Christina Nilsson oldu.

I.BÖLÜMÜN SONU...